

Bijdrage consultatie toetsing - Onderwijsraad

Maart 2018

Het Platform Leren van toetsen is een uniek samenwerkingsverband van bevlogen hbo onderwijsprofessionals (docenten, onderwijskundigen, onderzoekers) die de leerwaarde van toetsing willen vergroten. Wij zagen in de praktijk dat de scheiding tussen toetsen en leren en de dominantie van de summatieve functie van toetsing belemmerend werkt, met perverse effecten als 'teaching and learning to the test' tot gevolg. Dat is zonde, want als er expliciete aandacht is voor het leereffect draagt toetsing meer bij aan de doelen van onderwijs. In de context van dit advies gebruiken we toetsing als verzamelwoord voor de formatieve en summatieve functies van toetsing en voor alle toetsvormen, van kennistentamen tot assessment.

Welke doelen zou toetsing (en examinering) moeten dienen?

De doelen van toetsing zijn volgens ons niet anders dan de doelen van onderwijs (Leenknecht & Kooij, 2017). Voor het hbo betekent dat studenten duurzaam voorbereiden op een steeds dynamischer beroepsleven (Sluijsmans, 2013). Goede toetsing draagt hieraan bij door ontwikkeling van studenten op een positieve manier te stimuleren. Dat gebeurt tijdens de opleiding en erna (Geitz & De Geus, 2018). Daarnaast kwalificeren studenten zich voor een beroep door het halen van de toets(en) in het afstudeerprogramma (Andriessen & Manders, 2014).

Hoe kunnen de doelen van toetsing het beste worden gerealiseerd?

Wil toetsing een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van studenten, dan moet de kunstmatige scheiding tussen toetsen en leren worden opgeheven.

- Leren van toetsen vindt concreet plaats in interactie tussen studenten en docenten of andere studenten, eventueel ondersteund door digitale leermiddelen. Geef docenten de ruimte om hun handelingsrepertoire op het gebied van formatieve toetsing en feedback te vergroten op manieren die zij zelf nuttig en betekenisvol vinden. In onze ervaring is dat professionalisering 'on the job' en 'just in time', waarbij een deskundige collega of adviseur meedenkt. Het helpt als kennis uit onderzoek wordt omgezet in voor docenten bruikbare inzichten en instrumenten. Platform Leren van toetsen draagt hieraan bij door het delen van good practices in blogs op www.lerenvantoetsen.nl en bijvoorbeeld via de ontwikkeling van een toolkit formatief evalueren (beschikbaar vanaf juni 2018).
- Ook het eigenaarschap van studenten over toetsing moet worden vergroot. Studenten kunnen meer serieus worden genomen door hen meer te betrekken bij ontwerp en uitvoering van onderwijs. Dit gaat verder dan een 'klantbenadering' waarin naar wensen en tevredenheid wordt gevraagd. Door studenten mee te laten denken over leerdoelen en beoordelingscriteria, ze eigen criteria te laten toevoegen of in te zetten als peer assessor nemen begrip en prestaties toe (Vermunt & Sluijsmans, 2015).

- Als het leren van studenten centraal staat in toetsing, worden ontwerp en samenhang van curriculum en toetsprogramma belangrijker. Het leren van studenten heeft er baat bij dat het oordeel over studenten wordt uitgesteld door minder vaak summatief te toetsen (Van der Vleuten et al., 2012). Dit verlaagt ook toets- en werkdruk.
- De gangbare kwaliteitscriteria voor toetsen moeten worden verbreed (Leenknecht & Kooij, 2017). Een voor de hand liggend criterium is de leerwaarde van een toets: hoe beïnvloedt de toets het leergedrag van de student optimaal voor én na afname? Daarnaast kan voor momenteel in populariteit groeiende beroepsechte/authentieke toetsvormen het zo dominante 'betrouwbaarheid' (Bloxham, 2015) worden vervangen door bijvoorbeeld generaliseerbaarheid (Loonen, 2018) en aangevuld met andere, beter passende criteria (Dijkstra & Baartman, 2011).

Welke verantwoordelijkheden zouden de overheid en onderwijsinstellingen ten aanzien van de toetsing moeten hebben?

Zowel overheid als instellingen zouden de komende jaren de feedbackcultuur en de formatieve functie van toetsing moeten versterken, zodat de leerwaarde van toetsing wordt vergroot. Kwaliteitsborging en toezichtkaders mogen daarbij niet knellen. Professionalisering richt zich bij voorkeur op de concrete uitvoering van de formatieve strategieën in de klas en op het ontwerp van curricula en toetsprogramma's. Professionalisering kan plaatsvinden binnen de context van de basisdidactische cursussen, BKE en SKE, maar zou hier zeker niet toe moeten worden beperkt. Certificeren is geen must. Initiatieven als het Platform Leren van toetsen, maar ook onderzoek, professionele leergemeenschappen binnen instellingen kunnen hieraan bijdragen.

De manier waarop overheid en onderwijsinstellingen hun verantwoordelijkheid hiervoor invullen luistert nauw. In toetstaal: deze zou formatief en niet summatief moeten zijn, omdat er zonder leren geen feedbackcultuur kan ontstaan. Dus maak geen op straffen en belonen gestoelde afspraken en toezichtkaders die 'objectief' feedbackcultuur meten. Overheid en onderwijsinstellingen moeten andere manieren vinden om een cultuur faciliteren waarin leren voorop staat. Als je wilt dat studenten zelf op zoek gaan naar feedback om van te leren, is het noodzakelijk dat ze het goede voorbeeld krijgen (Leenknecht, 2018). Hetzelfde geldt voor docententeams. Zij moeten de ruimte krijgen eigen ontwikkeling voorop te zetten en actief op zoek gaan naar feedback zonder dat ze worden geremd door prestatie-indicatoren.

Platform Leren van toetsen

Het Platform Leren van toetsen is een samenwerkingsverband van hbo professionals van Avans Hogeschool, Fontys, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool Utrecht, Hogeschool van Amsterdam, HZ University of Applied Sciences, NHL Stenden hogeschool, Saxion, Windesheim en Zuyd.

Literatuur

Andriessen, D. & Manders, P. (2014). *Beoordelen is mensenwerk. Bevindingen over de wenselijkheid en mogelijkheid van een gezamenlijk protocol voor het beoordelen van (kern)werkstukken*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.

Bloxham, S., Den-Outer, B., Hudson, J., & Price, M. (2016). Let's stop the pretence of consistent marking: Exploring the multiple limitations of assessment criteria. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(3), 466-481.

Dijkstra, A. & Baartman, L. (2011). Zelfevaluatie van de kwaliteit van assessment. *Onderwijsinnovatie*, 2015(1), 17-25.

Geitz, G. & De Geus, J. (2018). Duurzame feedback: de student en het leerproces centraal. In Sluijsmans, D. & Seegers, M. (red.) *Toetsrevolutie. Naar een feedbackcultuur in het hoger onderwijs* (pp.35-46). Culemborg: Phronese.

Leenknecht, M.J.M. (2018). De handen ineem om te leren van toetsen: Samenwerking gericht op ontwikkeling. *Examens*, 2018 (1)

Leenknecht, M. & Kooij, S. (2017). Leren van toetsen. Ontwikkeling als doel. *Hoger onderwijs management*, 2017(02), 5-7.

Loonen, P. (2018, 20 maart). *OAB Dekkers, Belang van betrouwbaar toetsen wordt overdreven!* Geraadpleegd op 23 maart 2018, van <http://oabdekkers.nl/2018/03/20/betrouwbaar-toetsen-overdreven/>.

Sluijsmans, D. (2013). *Verankerd in leren. Vijf bouwstenen voor professioneel beoordelen in het hoger onderwijs*. Heerlen: Zuyd Onderzoek.

Vermunt, E. & Sluijsmans, D. (2015). Toetsen doe je samen met studenten. *Onderwijsinnovatie*, 2015(2), 17-25.

Van der Vleuten, C. P. M., Schuwirth, L. W. T., Driessen, E. W., Dijkstra, J., Tigelaar, D., Baartman, L. K. J., & Van Tartwijk, J. (2012). A model for programmatic assessment fit for purpose. *Medical Teacher*, 34, 205-214.